

JOZEF WITTLIN: A FÖLD SAVA (E. Prager könyvkiadóvált. Pozsony, 1933.)

A magyar olvasó nem ismeri a Föld sava c. regény szerzőjét, pedig Jozef Wittlin európai nevű író, aki ezzel a regényével a lengyel akadémia nagydíját nyerte el.

Az író a könyv témáját korunk legnagyobb élményforrásából: a világháborúból meríti. A háborús regények nagy tömkelegében mégis új színt, új hangot képvisel ez a regény. Wittlin egy kis galíciai vasutállomás mindenésének, az együgyű Niewiadomski Péternek szemével nézi a háborút. Kétségen kívül eredeti elgondolás, ám a regényből — talán éppen ezért — nem ütökzik ki a háború tagadása oly mértékben, mint kívánatos lenne. A gyámoltalan, primitív-lelkű Péter, akinek minden vágya az volt, hogy egyenruhát kapjon (szép vasutas-egyenruhát) s hivatalos mivolta ilyenképpen is megnyilvánuljon, végre uniformishoz jut: az Osztrák-Magyar Monarchia formaruhájába bujtatják. Persze, nem így képzelte el a dolgot. Minden másképpen történik. Elkérül Topory-Czernielitzából, a kis hucul faluból Magyarországra s megismerkedik a hadtápterületek külön világával és számára eddig merőben ismeretlen életével, alakjaival, dolgaival. A regény cselekménye meglehetősen ösztövére és lassan gördül előre. A szerző gondosan, szinte a nagy francia realistákra emlékeztető aprólékossággal rajzolja meg alakjait. Flaubert vagy Balzac jut az ember eszébe, amint végigkíséri a könyv egyik-másik alakjának pontos, részletes rajzát. Ahogy például a nagyképűsködő Durek csendőrkáplár, vagy az izig-vérig katoná Bachmatiuk őrmester avagy pedig dr. Jellinek, a zsidó sorozó orvos figuráját megrajzolja: az tökéletes. Az emberi lélek nagyszerű ismerőjeként mutatkozik itt meg; leírása, jellemzése szuggesztív erejű. Ez bizonyos mértékig ellensúlyozza a regény vontatott, lassan kifejlő cselekményét.

Wittlin e művét Borongó Ferenc (valószínűleg álnév) fordította le magyar nyelvre. Stílusa szép és magyaros, bár érzik rajta, hogy nem eredetiből készült a fordítás. (Sándor László)

KOVÁCS IMRE: A KIVANDORLÁS. Cserépfalvi kiadás Budapest 1933.

Kovács Imre a falukutató írók közül való. Előbbi könyve, *A német forradalom*, széles rétegek rokon és ellenszenvét váltotta ki. Az értelmiségi osztály tekintélyes része helyeselt, a földbirtokos osztály és az előtte hullámzó nyilas gárda ügyészért kiáltott, aki kellő időben meg is jelent. A falukutatás Magyarországon érdekes jelenség. Lényegében szellemi mozgalom, amit a napi politika csörtető, hangos diübürgése játszi könnyedséggel nyel el. Kiinduló pontja, a *Márciusi Front* nagy lendülettel vetette rá magát Magyarország szociális nyomorának feltárára. Szerette volna megváltoztatni — és még ma is hirdeti, — az ország gazdasági felépítettségét s a bajokon való segítséget írásműveivel szolgálja. Rövid és egyszerű tételekkel dolgozik. Magyarország 16 millió 173.000 katasztrális hold termő területtel rendelkezik, amelynek több, mint a fele nagybirtok. Viszont a nincstelen, betevőfalatot nélkülöző agrárszegénység: három millió ember. Elrettentő például bőségesen kimutatták az egyes vidékek paraszt nyomorát, higiénikus és szellemi elmaradottságát. Sikerült a köztudatba átvinniök, hogy a vagyonelosztás kirívó egyenlensége teremtette meg a mai szociális feszültséggel megtöltött légkört. Megoldásként a falukutatók azt hangoztatják, hogy az 500 holdon felüli birtokokat feltétlenül ki kell sajátítani és termelőszövetkezetek formájában a nincstelenek között felparcellázni.

Kovács Imre új könyvében statisztikai adatokkal bőven megtüzel-

ve felemeli óvó szavát és azt állítja, hogy a viszonyok mostani állása mellett, ha megint arra kerül a sor, hogy a nincstelenek kivándoroljanak, akkor az ország olyan katasztrófális vérvesztést fog szenvedni, mit többé aligha hever ki. Ilyen kivándorlási hullám már végigsöpört az országon 1899 és 1913 között, amikor 1.390.525 személy hagyta el szülőföldjét. Az akkori kormányok nem vették túlságosan szívükre a dolgot. Sőt maguk egyengették a kivándorlás útját, amikor nagy külföldi hajóstársaságokkal speciális szerződéseket kötöttek a kivándorlás lebonyolítására. Jellemzően megemlíti, hogy az agrárérdekeltségek a kivándorlásnak örültek, mert ez lassan megszüntette a munkaerőfelesleget és a munkabérek is emelkedtek a fokozódó kereslet miatt. Az első tiltakozó szót a gyáriparosok szövetsége emelte, afeletti félelmében, hogy elesik attól az olcsó munkaerő tartaléktól, amelyik a falun már nem tud megélni s a városokba húzódik, hogy garasokért ajánlja fel munkaerejét.

Kovács Imre szemére hányja ugy az agrár, mint az ipari érdekeltségnek, hogy a nemzet érdekei mindkét csoportot hidegen hagyták. Eszükbe sem jutott a kérdést nemzetvédelmi szempontból vizsgálni. Mindig az volt a fontos, mindenik érdekcsoportnak, hogy ki hogyan találja meg pillanatnyi számítását. Örültek ha megszabadultak egy csomó fölösleges proletártól vagy sirtak, hogy elvész az olcsó munkaerő. Holott a kivándoroltak végleg elvesztek az ország számára. Még akkor is, ha olyan szándékkal húzódtak idegenbe, hogy ott erős nélkülözéssel tőkét gyűjtenek és visszahozva hazai földre fektetik. Kovács Imre az ilyen tervezetésekből arra a következtetésre jut, hogy az ágrólszakadtak mindig s ma is jobb hazafiak, mint a felettük erkölcsi magasságban lebegő osztályok tagjai. Ezek a szegény, a nemzetből kitalított emberek, a háború kitörésekor minden, a hazában elszenvedett keserűségüket feledve, csak Amerikában 37.000-en jelentkeztek az ottani követségen, hogy szállítsák őket haza a hon védelmére. Sem ezek, sem a többi millió nem térhetett soha vissza többé. Az első nemzedék még valami vonzódással kitarított az anyaország mellett, a második, harmadik nemzedék tökéletesen beolvadt, amerikainak érzi magát s legfeljebb az érdekes ismerősnek, rokonnak kijáró udvariassággal figyelgeti „a régi haza” politikai vagy társadalmi mozgását. Azóta pedig, hogy az amerikai magyarok néhány csoportja látogatóba járt a hazai földre s nem túlságosan kedvező benyomásokkal távozott, ezerszer meg gondolják, hogy hazajőjjenek.

Magyarország proletárország — állapítja meg Kovács Imre. Ennek bizonyítására vizsgálata alá veszi a magyar társadalom strukturáját. A kereső lakosságból 2.399.511 önálló foglalkozású, 510.898 tisztviselő és 5.718.510 proletár. A jövedelemelosztást tekintve 8.688.319 lakosból 7 millió 49.458 embernek évi jövedelme átlagosan 300 pengőn alul marad, a fennmaradó 1.638.861 személynek ellenben a jövedelme több, mint ötszöröse az előbbieknek, azaz 1600 pengő.

„A felső tizezer” vagyoni állapota alapján a lakosság 0.6 százalékának az egyéni jövedelmek 20 százaléka, 18.3 százalékának 36 százaléka, 81.1 százalékának pedig az egyéni jövedelmek összegének csak 44 százaléka jut.

— A proletárizálódás jellege ezek alapján nyilvánvaló. A gazdasági élet szerkezeti bűtsége s a széles néprétegek szociális elesettsége megcáfolhatatlan. A megoldásra kevés a kilátás, mert egy radikális földreform vagy erőteljes szociálpolitika — mint, ami változtatni tudna a helyzeten, — egyelőre nem várható Kovács Imre szerint.

— A feleslegesnek tekinthető és kivándorlásra kész egymillió lélek

rendkívül szapora alsó társadalmi osztályokhoz tartozik és éppen ebben van az újabb kivándorlási lehetőség nagy nemzeti veszedelme. Ha mi innen kivándorlásra kényszerítünk egy millió embert, akkor az amugy is megtorpant magyar népszaporodásban olyan visszaesés fog beállni, hogy az egyenesen katasztrófális lehet a magyarságra nézve, — folytatja tovább fejtegetéseit a szerző.

↳ Ezek a képek nehéz perspektívát hordanak magukban. Szerző mégsem látja menthetetlennek a helyzetet, ha a társadalmi szerkezetet meg lehet változtatni, ha a földbirtok állományt egészségesebb állapotokra lehetne helyezni, ha a parasztság és ipari munkásság kereseti s ezzel egyidejűleg népegészségügyi és művelődési színvonalát is emelni lehetne. Kovács Imre, — mint előbb idézett szavaiból kiderül, — maga is korlátotlan itéli meg a helyzetet. Nem sok a reménye, hogy mindezeket a közeljövőben olyan gyors egymásutánban megvalósítják, ahogy a sürgető helyzet megkívánja. Ezzel egyidejűleg érdemes néhány szót szentelni a „Márciusi Front“ tevékenységének. A front ma már nagyon megszükkült. Csak néhány íróból és egyetemi hallgatóból áll, kiktartanak eredeti elgondolásaik mellett. Nagyrészüik kivált és a nyilasok táborában vagy annak közelében vert tábort. A mozgalom eredeti elgondolásában, az utolsó órák sürgősségének címén sietve szét akarta szedni a feudális nagybirtokot és a tőkés bankkapitalizmust, hogy helyébe egy demokratikusan működő kishérleti szövetkezeti rendszert állítson. Ezért tárta fel a meztelen valóságot, ezért lettek írásaikkal oly nevezetesek a határokon túl is. Célkitűzéseiket papírra vetették és várták, hogy valami csoda folytán a betűik lángoló kisugárzásával ezek a dolgok megvalósulnak. Tisztán irodalmi és szellemi sikon maradtak. Holott az, aminek a megdöntéséért sikroszálltak, — a feudálkapitalizmus likvidálása, — komoly gazdasági és politikai tényező, amit saját bevallásuk szerint is nagyon gyorsan el kell tüntetni a közlét piacáról, nehogy az elégedetlenség megelőzze és véres eseményekbe kergesse a szegénységet.

A Frontnak ez az akciója, saját kezeiből kicsuszott, de ugyanakkor igen jól felszerelt lovat sikerült azok alá a fékevesztett agitátorok alá helyezni, akik éppen az ellenkezőjét akarják, de már jó ideje az ő jelszavukat kiáltozzák.

A Márciusi Front időnként védekezik s meg szeretné állapítani, hogy nem azonos a politikai szélső jobb csataordításával. Mi el is hiszszük nekik. Szavaik jóhiszeműségében nem kételkedünk.

De így is mindenképpen felmerül a kérdés, hogy a mai sürgős, vésztojósóan komor időkben tényleg meg lehet-e maradni az irodalmi program sikkján s nem teljes erővel teljes erejű pártot kell-e szervezni és odaállítani a feudálkapitalizmus megmentésére felsorakozott szélső jobboldali elemek jégtorlaszai elé? (Pap Gábor)

FALUDY GYÖRGY: DICSÉRTESSÉK. Műfordítások, Singer és Wolfner.
Budapest, 1938.

A kötet „a katolikus lira legszebb-virágait kötötte csokorba“ a negyedik századbéli Szent Ambrustól Rainer Maria Rilkeig, 15 évszázadot fogva egybe. A versek szerzői között akad több pápa és szent, egy francia király (III. Robert), néhány költő s négy-öt „ismeretlen szerző.“ Faludy György kitűnő készséggel, gondossággal és látható szeretettel a szerzőkhöz méltóan ültette át magyar nyelvre a himnuszokat, templomi énekeket és verseket. Költői nyelve lágy és hajlékony, formához és belső tartalomhoz simuló, akár a pápai himnusz, akár pedig a kolduló barát kántáló hangján szólal meg, de sohasem tagadja meg